

Năm nay tỉnh Cần Thơ dự định sẽ chuyển 2 doanh nghiệp nhà nước sang loại hình công ty cổ phần. Sau thời gian chuẩn bị, với nhiều nỗ lực của các cơ quan được phân công chỉ đạo cổ phần hóa, dự tính trong tháng 12 năm 1998 sẽ hoàn thành công tác cổ phần hóa tại 2 công ty này. Qua tìm hiểu và theo dõi tình hình tại một số cơ quan tham gia chỉ đạo cổ phần hóa doanh nghiệp nhà nước và ở một số doanh nghiệp đang được cổ phần hóa, chúng tôi thấy

người lao động và cổ tức ngày một tăng cao.

Thực tế ở các công ty mới được cổ phần hóa trong những năm vừa qua, về mặt kinh tế, xã hội...chưa phát hiện thấy những biểu hiện suy thoái; thiếu lành mạnh trong sản xuất kinh doanh.

Nhưng việc cổ phần hóa các doanh nghiệp nhà nước vì sao vẫn chậm chạp. Bước đầu, có thể thấy có những nguyên nhân chính đó là những vướng mắc về mặt tâm lý và những vấn đề pháp luật cần giải quyết tạo ra hành lang pháp lý đủ

ngắn gọn và thậm chí tìm cách lẩn tránh việc được chọn làm thí điểm cổ phần hóa. Tuy rằng những người đứng đầu các doanh nghiệp thuộc cả 2 loại trên đều tránh nói đến tâm lý thật. Nhưng qua tìm hiểu, ta có thể thấy rõ ban lãnh đạo các doanh nghiệp đang làm ăn phát đạt tự tin trong giai đoạn khởi đầu kinh tế thị trường, họ muốn được cởi mở hơn nữa, tự chủ hơn nữa. Nhưng các doanh nghiệp này không hoàn toàn được tự nguyện xin làm thí điểm cổ phần hóa. Vì phần lớn các doanh

giải pháp xử lý thì ban lãnh đạo của doanh nghiệp này rất ngần ngại việc cổ phần hóa. Tâm lý tạo ra sự ngần ngại này là họ không tự tin vào khả năng lãnh đạo doanh nghiệp. Có thể sau khi cổ phần hóa, họ sẽ không còn là thành viên hội đồng quản trị hoặc giám đốc. Và điều cần bản là ban lãnh đạo chưa tìm ra hướng phát triển cho doanh nghiệp nếu được cổ phần hóa.

Tầng lớp trung gian là cán bộ các phòng ban và cán bộ gián tiếp có tâm lý chung là khi cổ phần hóa

CỔ PHẦN HÓA DOANH NGHIỆP NHÀ NƯỚC TẠI CẦN THƠ

có một số vấn đề cần phải giải quyết.

1. Tình hình CPH trong những năm qua ở một số địa phương

Chính phủ đã có Nghị định về vấn đề cổ phần hóa các doanh nghiệp nhà nước trước đây 6 năm. Đến nay trên cả nước, ngoài các công ty cổ phần được thành lập theo Luật công ty thì chỉ có 50 doanh nghiệp nhà nước hoặc bộ phận doanh nghiệp nhà nước được cổ phần hóa. Khảo sát các doanh nghiệp nhà nước được cổ phần hóa trong những năm qua cho thấy rõ việc cổ phần hóa có những kết quả khả quan. Trước hết, khi đang là doanh nghiệp nhà nước mà không được cấp ngân sách bổ sung để mở rộng sản xuất, thay đổi công nghệ...thì các doanh nghiệp này đều gặp khó khăn. Chuyển sang công ty cổ phần, các doanh nghiệp này đã huy động đủ vốn mở rộng sản xuất và áp dụng các tiến bộ khoa học, thay đổi công nghệ. Mặt khác các doanh nghiệp nhà nước chuyển sang công ty cổ phần thì tỷ suất lợi nhuận doanh nghiệp thu nhập của

VÀ NHỮNG VƯỚNG MẮC VỀ TÂM LÝ, PHÁP LÝ

Thạc sĩ TRƯƠNG HÒA BÌNH

thông thoáng trong giai đoạn cổ phần hóa các doanh nghiệp nhà nước.

2. Một số vấn đề cần được giải tỏa

Thực tế cho thấy một nghịch lý đang xảy ra trong cuộc vận động các doanh nghiệp nhà nước chuyển thành công ty cổ phần. Đó là, các doanh nghiệp đang làm ăn có hiệu quả thì tập thể lãnh đạo và trước hết là giám đốc mong muốn được cổ phần hóa; ngược lại, các doanh nghiệp làm ăn yếu kém thua lỗ thì

ng nghiệp được chọn làm cổ phần hóa này là các doanh nghiệp thành viên hoặc là bộ phận của doanh nghiệp nhà nước. Lãnh đạo của một số địa phương và của một vài Bộ sợ rằng, chọn những bộ phận, những doanh nghiệp thành viên đang làm ăn có hiệu quả để tiến hành cổ phần hóa có thể sẽ làm yếu các doanh nghiệp nhà nước khác.

Loại thứ hai là các doanh nghiệp đang định hướng phát triển, còn gặp nhiều khó khăn. Trong khi nhà nước chưa tìm được

đứt khoát công ty cổ phần sẽ tổ chức lại sản xuất, tổ chức lao động. Khi đó vị trí làm việc của họ khó mà ổn định. Người lao động trực tiếp, ban đầu ngần ngại cổ phần hóa vì theo thói quen nhiều năm bao cấp, họ cho rằng địa vị xã hội của cán bộ, công nhân viên nhà nước cao hơn so với công nhân của công ty cổ phần. Họ cũng cho rằng, khi làm việc ở doanh nghiệp nhà nước đời sống ổn định hơn, những ràng buộc về lao động khó biến họ thành người thất nghiệp và sau này có chế độ hưu trí ổn định... Nhưng chỉ sau một vài đợt sinh hoạt, tuyên truyền về sự đồng bộ của pháp luật lao động, chính sách bảo hiểm xã hội và họ tự thấy mình không chỉ hưởng thu nhập từ lao động, từ cổ tức, từ cổ phần nhà nước cho mua chịu, mà còn được làm chủ thực sự bằng đại hội cổ đông thì họ đã tích cực tham gia mua cổ phần.

3. Về hành lang pháp lý trong công tác cổ phần hóa

Đẩy nhanh tốc độ cổ phần hóa doanh nghiệp nhà nước và đảm bảo nhà

nước không bị thất thoát tài sản là hai yếu tố đang xung khắc nhau. Theo quy định hiện hành thì xác định giá trị doanh nghiệp còn lại phải qua các bước: doanh nghiệp tự xác định, doanh nghiệp cấp trên thẩm định, kiểm toán nhà nước, kiểm toán và hội đồng thẩm định. Đây là những việc làm cần thiết để bảo vệ tài sản nhà nước. Nhưng theo thứ tự này, mỗi doanh nghiệp được cổ phần hóa phải mất ít nhất 3 tháng để định giá doanh nghiệp. Trong thực tế xác định giá trị doanh nghiệp rất khó khăn vì hậu quả của hạch toán không đầy đủ trong những năm qua. Một trong những khó khăn nhất là xác định vật tư thiết bị ứ đọng. Thực chất vật tư thiết bị này không còn hoặc giá trị sử dụng rất thấp. Nếu tính nguyên giá thì giá trị doanh nghiệp rất cao, các cổ đông không chấp nhận. Nếu xác định giá trị quá thấp nhà nước sẽ bị thất thoát tài sản.

Vì vậy, theo chúng tôi nghĩ, thủ tục xác định giá trị doanh nghiệp cần phải được gọn nhẹ hơn và phương pháp xác định giá trị cần phải được thống nhất.

Theo quy định kinh phí để chuyển từ doanh nghiệp nhà nước sang cổ phần hóa được trích theo tỷ lệ vốn của nhà nước còn lại ở doanh nghiệp là chưa phù

hợp với pháp luật và không đáp ứng được thực tế. Ví dụ ở phân xưởng B xí nghiệp gạch Cầu Xay, tổng kinh phí cho cổ phần hóa chỉ khoảng 15 triệu đồng. Vì vốn nhà nước ở đây chỉ còn 350 triệu đồng. Riêng việc thuê kiểm toán hết hơn 9 triệu đồng. Theo Luật công ty, thì khi thành lập công ty cổ phần phải thông báo công khai trên báo trung ương, báo chí địa phương 3 số liên tục. Chỉ riêng hai khoản này thì khoản tiền trên chưa đủ. Chưa tính đến các chi phí tuyên truyền giáo dục, đại hội cổ đông, in và phát hành cổ phiếu, lập quỹ ngân sách...

Các khoản chi phí thành lập công ty cổ phần phải được tính trong giá trị doanh nghiệp và thanh toán vào tiền bán cổ phiếu.

Các văn bản hiện hành quy định và hướng dẫn việc chuyển doanh nghiệp nhà nước thành lập công ty cổ phần chưa lường hết tình trạng người lao động đã có một thời gian nhất định ở doanh nghiệp nhà nước khi sang công ty cổ phần vì lý do nào đó phải nghỉ việc thì chế độ giải quyết thế nào, cụ thể ra sao...

Đây chỉ là những vấn đề nhỏ chi phối tốc độ cổ phần hóa doanh nghiệp nhà nước trong giai đoạn ngắn. Một số quy định điều chỉnh các mối quan hệ xã hội đối với công ty cổ phần

hiện nay không phù hợp sẽ ảnh hưởng đến hoạt động lâu dài của doanh nghiệp.

Nhà nước chủ trương cổ phần hóa nhưng không tư nhân hóa các doanh nghiệp nhà nước. Theo thông lệ các nước khi thành lập công ty cổ phần một thành viên nào đó muốn chi phối công ty phải mua một tỷ lệ cổ phiếu chi phối. Trong các quy định hiện nay, pháp nhân không được mua quá 10% và cá nhân hoặc thể nhân không được mua quá 5% cổ phiếu phát hành. Các quy định này vừa kìm hãm các nhà đầu tư trong nước trong giai đoạn đầu chi phí doanh nghiệp, vừa khó giữ được vai trò của nhà nước vì trừ các cổ phiếu ghi danh còn hầu hết là cổ phiếu vô danh được buôn bán ở thị trường chứng khoán.

Theo thông lệ và theo luật hiện hành thì công ty cổ phần chỉ có hai loại cổ phiếu ghi danh và không ghi danh. Cổ phiếu có nguồn gốc nhà nước cho người lao động phải là cổ phiếu không ghi danh, loại cổ phiếu mua chịu cũng là cổ phiếu không ghi danh. Hội đồng quản trị sẽ giữ lại loại cổ phiếu này khi người mua trả hết tiền mua thì họ có quyền bán ở thị trường chứng khoán. Nếu đến thời hạn họ không trả được thì đương nhiên họ đã từ chối quyền sở hữu cổ phiếu đó. Công ty có thể bán cho các

cổ đông khác hoặc bán ở thị trường chứng khoán.

Sau khi chuyển sang hình thức công ty cổ phần thì các công ty vẫn trực thuộc doanh nghiệp nhà nước, đồng thời công ty cổ phần mới thành lập là một pháp nhân đầy đủ và bình đẳng với mọi doanh nghiệp ở tất cả các thành phần kinh tế. Số phận pháp lý của công ty cổ phần, phương hướng sản xuất kinh doanh... hoàn toàn do đại hội cổ đông, hội đồng quản trị quyết định.

Công ty rau quả TP Cần Thơ và Công ty thương mại tổng hợp huyện Thốt Nốt là 2 công ty của tỉnh Cần Thơ sẽ được cổ phần hóa trong thời gian tới. Có nhiều vấn đề khách quan cần phải giải quyết, đồng thời sự cố gắng của bản thân tập thể cán bộ công chức là rất quan trọng. Hy vọng rằng dưới sự chỉ đạo của cấp ủy đảng và chính quyền, việc cổ phần hóa 2 công ty này sẽ thu được nhiều thành tích và bài học kinh nghiệm để tiếp tục công ty cổ phần hóa các doanh nghiệp nhà nước khác trên địa bàn tỉnh Cần Thơ.

Cổ phần hóa doanh nghiệp nhà nước là một quá trình. Chúng ta vừa làm, vừa rút kinh nghiệm và hiệu chỉnh để đạt kết quả. Vấn đề quan trọng là phải biết bắt đầu và bắt đầu như thế nào ■

